

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

1^η ΔΙΑΛΕΞΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ: ΕΙΣΑΓΩΓΗ, ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ, ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.

Εισαγωγή – Ιστορική αναδρομή

Οι νέοι στην Ευρώπη σήμερα αποτελούν μια γενιά που ζει σε ταχύτατα μεταβαλλόμενες δημογραφικές, κοινωνικές, οικονομικές και τεχνολογικές συνθήκες. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορούσε παρά να ενδιαφερθεί για τη νεολαία. Έδειξε αυτό το ενδιαφέρον επιχειρώντας να ανταποκριθεί στις προσδοκίες των νέων, παροτρύνοντάς τους ταυτόχρονα να συνεισφέρουν πιο ενεργά στην κοινωνία.

Η συμπερίληψη της «Νεολαίας» ως έννοιας στις Ευρωπαϊκές πολιτικές είναι ένα σχετικά πρόσφατο φαινόμενο. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992) επεξεργάστηκε το εύρος των Ευρωπαϊκών πολιτικών στο πεδίο της νεολαίας χάρις στο τότε άρθ. 149 παρ. 2 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το οποίο όριζε ότι «Η δράση της Κοινότητας έχει ως στόχο [...] να ευνοεί την ανάπτυξη των ανταλλαγών νέων, καθώς και οργανωτών κοινωνικομορφωτικών δραστηριοτήτων».

Ωστόσο, πριν το 2001, οι δράσεις της ΕΕ στο πεδίο της νεολαίας επικεντρωνόταν κυρίως στο σχεδιασμό και εκτέλεση συγκεκριμένων προγραμμάτων, όπως το πρόγραμμα «Νεολαία για την Ευρώπη», που ξεκίνησε το 1988. Σταδιακά, όμως, διαμορφώθηκε μια Ευρωπαϊκή συναίνεση ότι θα πρέπει η συνεργασία των κρατών μελών στο πεδίο της νεολαίας να δομηθεί καλύτερα και ότι θα πρέπει οι ίδιοι οι νέοι να εμπλακούν περισσότερο. Έτσι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέλαβε να αναπτύξει ένα γνήσιο πλαίσιο συνεργασίας για τη νεολαία για τις επόμενες δεκαετίες.

Έτσι, το 2001, η Επιτροπή υιοθέτησε τη Λευκή Βίβλο για τη Νεολαία «Για μια νέα πνοή για την Ευρωπαϊκή νεολαία», το οποίο έμελλε να είναι το θεμελιώδες πλαίσιο για την πολιτική συνεργασία στο πεδίο της νεολαίας στην ΕΕ. Έκτοτε, αυτό το πλαίσιο δεν έχει σταματήσει να εξελίσσεται για να ανταποκρίνεται στις μεταβαλλόμενες προσδοκίες των νέων και για να προωθεί την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη των νέων της Ευρώπης.

Ρυθμιστικό πλαίσιο - Νομική βάση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Νεολαίας

Βάσει του αρχικού άρθ. 149 της Συνθήκης, ξεκίνησε συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με θέματα κινητικότητας και ανταλλαγών νέων. Επίσης, αναπτύχθηκαν διάφορες δράσεις της ΕΕ που αφορούσαν άμεσα ή έμμεσα τους νέους και που στόχευαν στην εκπαίδευση, αλλά επίσης στην απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση ή, πιο πρόσφατα, στην πρόσβαση στις τεχνολογίες της πληροφορίας.

Σήμερα, το κατά τι πιο διευρυμένο σε σχέση με την προηγούμενη διατύπωση άρθ. 165 παρ. 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), η

οποία πήρε τη θέση της παλαιότερης Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ορίζει ότι «Η δράση της Ένωσης έχει ως στόχο [...] να ευνοεί την ανάπτυξη των ανταλλαγών νέων, καθώς και οργανωτών κοινωνικομορφωτικών δραστηριοτήτων, και να ενθαρρύνει τη συμμετοχή των νέων στο δημοκρατικό βίο της Ευρώπης». Το άρθρο αυτό αποτελεί τη νομική βάση για την ανάπτυξη στρατηγικής και επιμέρους πολιτικών για τη νεολαία από την ΕΕ. Το περιεχόμενο πολιτικής που περιγράφεται σ' αυτήν τη νομική βάση είναι ουσιωδώς φτωχότερο σε σχέση με τις πραγματικές πολιτικές που ξετυλίγει η ΕΕ στο πεδίο της νεολαίας, οι οποίες είναι αρκετά πιο διαφοροποιημένες και φιλόδοξες.

Το άρθ. 165 ΣΛΕΕ εντάσσεται στον τίτλο XII «Παιδεία, Επαγγελματική Εκπαίδευση, Νεολαία και Αθλητισμός» της Συνθήκης, αμέσως μετά τους τίτλους X «Κοινωνική Πολιτική» και XI «Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο» και αμέσως πριν τον τίτλο XIII «Πολιτισμός». Αυτή η δομή υποδεικνύει ότι η Νεολαία εντάσσεται στην ευρύτερη Κοινωνική Πολιτική.

Το βασικό πρόβλημα με τη νομική βάση της ΕΕ στο πεδίο της νεολαίας είναι οι περιορισμένες δυνατότητες δράσης που αυτή δίνει στα θεσμικά όργανα της Ένωσης και γενικότερα στο Ευρωπαϊκό επίπεδο λήψης αποφάσεων. Το άρθ. 165 παρ 4 ΣΛΕΕ περιγράφει δύο τύπους νομικών δράσεων της ΕΕ ως μέσα πολιτικής στο πεδίο της νεολαίας: α) «το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και με την Επιτροπή των Περιφερειών, θεσπίζουν δράσεις ενθάρρυνσης, χωρίς να εναρμονίζουν τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις των κρατών μελών» και β) «το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής, διατυπώνει συστάσεις». Το εδάφιο α' προβλέπει μεν την ψήφιση Ευρωπαϊκής νομοθεσίας με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, σύμφωνα με τη λεγόμενη κοινοτική μέθοδο, αλλά το πεδίο της νεολαίας εξαιρείται από κάθε μορφή εναρμόνισης των νομοθετικών και ρυθμιστικών διατάξεων των κρατών μελών, ενώ το εδάφιο β' ορίζει πως, με εξαίρεση τα προγράμματα σε θέματα νεολαίας και οργανώσεων νεολαίας, τα κείμενα του Συμβουλίου της ΕΕ είναι στο μεγαλύτερο μέρος τους συστάσεις, δηλαδή *soft law* («ήπιο δίκαιο») και *hard law* (δεσμευτικό δίκαιο). Η εξαίρεση από κάθε μορφή εναρμόνισης και η έμφαση σε ήπιο δίκαιο περιγράφουν ένα νομικό και θεσμικό πλαίσιο όπου την κύρια και πρωταρχική αρμοδιότητα στο πεδίο της νεολαίας συνεχίζουν να την διακρατούν τα κράτη μέλη.

Με άλλα λόγια, η Νεολαία παραμένει μια κατ' εξοχήν εθνική πολιτική και η ΕΕ δεν διαθέτει τα νομικά εργαλεία να εξαναγκάσει τα κράτη μέλη, μέσω δεσμευτικής Ευρωπαϊκής νομοθεσίας, να προχωρήσουν πιο γρήγορα στην Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση μέσω εναρμόνισης των ρυθμιστικών τους διατάξεων. Κατά βάση, η όποια κοινή Ευρωπαϊκή πρόοδος επιτυγχάνεται οφείλεται στην καλή θέληση των επιμέρους εθνικών κυβερνήσεων των 27 κρατών μελών της ΕΕ. Πρόκειται για περίπτωση υποστηρικτικής αρμοδιότητας (άρθ. 2 παρ. 5 ΣΛΕΕ: «Σε ορισμένους τομείς και υπό τους όρους που προβλέπουν οι Συνθήκες, η Ένωση έχει αρμοδιότητα να αναλαμβάνει δράσεις για την υποστήριξη, τον συντονισμό ή τη συμπλήρωση της δράσης των κρατών μελών, χωρίς ωστόσο να αντικαθιστά την αρμοδιότητά τους στους εν λόγω τομείς. Οι νομικά δεσμευτικές πράξεις της Ένωσης οι οποίες θεσπίζονται βάσει των διατάξεων των Συνθηκών που αφορούν τους τομείς αυτούς δεν μπορούν να περιλαμβάνουν εναρμόνιση των νομοθετικών και κανονιστικών

διατάξεων των κρατών μελών.»), μια αρκετά αδύναμη νομική βάση για να εξυπηρετήσει επαρκώς τις πολιτικές φιλοδοξίες όσον αφορά τη Νεολαία σε διακρατικό επίπεδο.

2^η ΔΙΑΛΕΞΗ

ΛΕΥΚΗ ΒΙΒΛΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΟΛΑΙΑ (2001) – ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΝΕΟΛΑΙΑΣ (2005)

Λευκή Βίβλος για τη Νεολαία (2001)

Εντός αυτού του θεσμικού πλαισίου εμφανίστηκε η Λευκή Βίβλος για τη Νεολαία (2001). Μετά από μία ευρεία διαβούλευση σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, η σύνταξη και δημοσίευση της Λευκής Βίβλου αποτέλεσε μια απάντηση στη βαθιά αποστροφή των Ευρωπαίων νέων για τις παραδοσιακές μορφές συμμετοχής στη δημόσια ζωή και ένα κάλεσμα για την ενεργό τους συμμετοχή ως πολιτών. Για να βοηθήσει τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν δράσεις για την ευρωπαϊκή νεολαία, η Λευκή Βίβλος πρότεινε ένα ανανεωμένο πλαίσιο συνεργασίας, το οποίο περιλάμβανε δύο πτυχές: την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ κρατών μελών και έναν καλύτερο συνυπολογισμό της διάστασης της νεολαίας στις επιμέρους τομεακές πολιτικές της ΕΕ.

Η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ κρατών μελών

Κατά τη Λευκή Βίβλο, «Οι ανησυχίες της νεολαίας [...] δεν μπορούν να καλυφθούν, στο μεγαλύτερο μέρος τους, από τη νομοθετική οδό. Αντίθετα, η προστιθέμενη αξία που θα μπορούσε να προκύψει από τη συνεργασία αναγνωρίζεται σε μεγάλο βαθμό από όλους τους συντελεστές που δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτόν. Υπάρχει εξάλλου σαφής θέληση των κρατών μελών για περισσότερη συνεργασία.

Για το λόγο αυτό η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού είναι η πιο κατάλληλη και συντρέχουν οι προϋποθέσεις για να μπορέσει να διαδραματίσει το ρόλο της. Η μέθοδος αυτή συνίσταται στον ‘καθορισμό κατευθυντήριων γραμμών για την Ένωση, συνδυασμένων με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα για τη βραχυπρόθεσμη, μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη επίτευξη των στόχων που θέτουν’ τον καθορισμό, κατά περίπτωση, των ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών και σημείων αναφοράς, με μέτρο τα καλύτερα του κόσμου, προσαρμοσμένων στις ανάγκες διαφόρων κρατών μελών και τομέων ως μέσο σύγκρισης των βέλτιστων πρακτικών’ τη μεταφορά αυτών των ευρωπαϊκών κατευθυντήριων γραμμών στις εθνικές και περιφερειακές πολιτικές με τον καθορισμό ειδικών στόχων και τη θέσπιση μέτρων, λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές και περιφερειακές ιδιομορφίες’ την περιοδική παρακολούθηση, αξιολόγηση και επανεξέταση από ομοτίμους, υπό μορφή αλληλοδιδασκτικών διαδικασιών’».

Πρόκειται για μια μέθοδο για την ενθάρρυνση της διακρατικής συνεργασίας, για τη συνομολόγηση κοινών στόχων για όλα τα κράτη μέλη και για την ανταλλαγή των βέλτιστων πρακτικών. Βασίζεται στην τακτική καταμέτρηση της προόδου που συντελείται όσον αφορά την υλοποίηση των στόχων αυτών προκειμένου τα κράτη μέλη να μπορούν να συγκρίνουν τις προσπάθειές τους (benchmarking), με τη βοήθεια και τον συντονισμό της Επιτροπής, και να εμπλουτίζονται αμοιβαία από την ανταλλαγή των εμπειριών τους.

Στο πλαίσιο της πρώτης πτυχής σχετικά με τις θεματικές προτεραιότητες σε ευρωπαϊκό επίπεδο, Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού (ΑΜΣ) εμφανίζεται ως λίγο

διαφορετική και χαλαρότερη από τις ΑΜΣ που χρησιμοποιούνται γενικά σε άλλους τομείς πολιτική, καθώς:

- οι στόχοι που έχουν ορισθεί στο πεδίο της Νεολαίας δεν αποτελούν το αντικείμενο αριθμητικά εκφρασμένων φιλοδοξιών (benchmarks) προς το παρόν, και
- η εφαρμογή των στόχων, που αφήνεται στην εκτίμηση των κρατών μελών, δεν αποτελεί το αντικείμενο εθνικών σχεδίων δράσης που να είναι συντονισμένα σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Με βάση διαβουλεύσεις όπου ενεπλάκησαν οι κυριότεροι ενδιαφερόμενοι παράγοντες και συγκεκριμένα το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Νεολαίας (European Youth Forum), η Επιτροπή πρότεινε κοινούς στόχους για τη συμμετοχή και την πληροφόρηση των νέων, τους οποίους ενέκρινε το Συμβούλιο με ψήφισμα του Νοεμβρίου 2003.

Η υλοποίηση των κοινών στόχων από τα κράτη μέλη έχει κρίσιμη σημασία για την επιτυχία της ΑΜΣ και καθένα από τα κράτη μέλη θα πρέπει, κατά την κυριαρχική του βούληση, να προσδιορίσει ένα σχέδιο δράσης για την επίτευξη των καθορισμένων Ευρωπαϊκών στόχων.

Ένας καλύτερος συνυπολογισμός της διάστασης της νεολαίας στις τομεακές πολιτικές

Για να ληφθεί υπόψη (οριζόντια) η διάσταση της νεολαίας στις άλλες (κάθετες) τομεακές πολιτικές, η Επιτροπή τόνισε ότι είναι απαραίτητο να είναι καλύτερα γνωστή η κατάσταση της νεολαίας έναντι των πολιτικών αυτών ώστε να στοχευθούν καλύτερα και να κινητοποιηθούν όλοι οι αρμόδιοι σε όλα τα επίπεδα για να υπάρξει μια πραγματική αποτελεσματικότητα. Επίσης, η Επιτροπή ανέλαβε άλλες δεσμεύσεις όπως η οργάνωση διαρθρωμένων διαλόγων, διασκέψεων και συζητήσεων για την αύξηση της συμμετοχής των νέων στη διαδικασία.

Το σύνολο των δεσμεύσεων που αναλήφθηκαν ως συνέχεια της Λευκής Βίβλου τηρήθηκαν και επιτεύχθηκε μεγάλη κινητοποίηση των νέων, των οργανώσεων νεολαίας, των δημοσίων αρχών, των υπουργών και των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων. Ωστόσο, παρά τη νέα ώθηση που προκλήθηκε από τη Λευκή Βίβλο, η Επιτροπή προειδοποίησε ότι η έλλειψη κινητοποίησης των νέων συνεχίζεται. Μέσα από αυτή την οπτική, καλεί τα κράτη μέλη και το Συμβούλιο (όπου εκπροσωπούνται και κράτη μέλη μέσω των Υπουργών Νεολαίας τους) να λάβει υπόψη τις ακόλουθες πλευρές:

- είναι απαραίτητος ένας προβληματισμός ως προς τις προτεραιότητες του πλαισίου της ευρωπαϊκής συνεργασίας·
- η ισορροπία μεταξύ ευελιξίας και αποτελεσματικότητας της ΑΜΣ θα πρέπει να επαναξιολογηθεί·
- η ΑΜΣ θα πρέπει να οδηγεί σε μία αποτελεσματική δράση σε εθνικό επίπεδο για να διασφαλίζεται η υποστήριξη και η δέσμευση των νέων·
- η διαβούλευση με τους νέους θα πρέπει να είναι διαρκής, διαρθρωμένη και αποτελεσματική σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία (2005)

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Μάρτιο του 2005 συνέπεσε με το τέλος του πρώτου κύκλου εφαρμογής της Λευκής Βίβλου για τη Νεολαία. Σ' αυτό το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, και μέσα σε ένα τεταμένο πολιτικό πλαίσιο δύσκολων προεκλογικών εκστρατειών για την υπερψήφιση της Συνταγματικής Συνθήκης για την Ευρώπη (την αποκαλούμενη και «Ευρωπαϊκό Σύνταγμα») σε δημοψηφίσματα στη Γαλλία και την Ολλανδία, εγκρίθηκε το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία.

Το βασικό επίτευγμα αυτού του Συμφώνου είναι ότι τα μέτρα και οι δράσεις στο πεδίο της νεολαίας θεωρήθηκε ότι πρέπει να στηριχθούν στις Ευρωπαϊκές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Απασχόληση. Με άλλα λόγια, το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία ενσωμάτωσε πλήρως την Ευρωπαϊκή Πολιτική Νεολαίας στη Στρατηγική της Λισσαβόνας και ειδικότερα στην Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική και ειδικότερα στην Ευρωπαϊκή Πολιτική Απασχόλησης, καθώς τόσο η μία όσο και η άλλη Ευρωπαϊκή πολιτική ακολουθούν πια επισήμως τις ίδιες στρατηγικές στοχεύσεις και οφείλουν να συμμορφώνονται με τις ίδιες κατευθυντήριες γραμμές, τις οποίες έχουμε ήδη εξετάσει.

Ο κυριότερος διακηρυγμένος στόχος πολιτικής του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για τη Νεολαία ήταν η βελτίωση της μόρφωσης, της κατάρτισης, της κινητικότητας, της επαγγελματικής ένταξης και της κοινωνικής ένταξης των Ευρωπαίων νέων, διευκολύνοντας συγχρόνως τη συμφιλίωση της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή. Η Επιτροπή ζήτησε επίσης από τα κράτη μέλη της ΕΕ συνεκτικότητα μεταξύ των πρωτοβουλιών σε αυτούς τους διαφόρους τομείς και τα κάλεσε να διαβουλευτούν με τους νέους όσον αφορά την ανάληψη και τη συνέχεια της εφαρμογής τους.

Τον Μάιο 2005 ακολούθησε μια ανακοίνωση της Επιτροπής ως συνέχεια των συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Στην ανακοίνωση αυτή, η Επιτροπή επέστησε την προσοχή στις τρεις πτυχές του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για τη Νεολαία:

- απασχόληση, ένταξη και κοινωνική πρόοδο
- εκπαίδευση, κατάρτιση και κινητικότητα, και
- συμφιλίωση μεταξύ οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.

Η ανακοίνωση της Επιτροπής εστίασε στις όψεις των Κατευθυντήριων Γραμμών για την Απασχόληση που είναι συναφείς με το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία.

Μέτρα για την απασχόληση, την ένταξη και την κοινωνική πρόοδο των νέων

Οι κατευθυντήριες γραμμές εδώ που είναι οι πιο συναφείς για τους νέους είναι οι ακόλουθες:

- Προώθηση της προσέγγισης της εργασίας σε κύκλο ζωής (κυκλική προσέγγιση της εργασίας - life-cycle approach to work), με ανανεωμένες προσπάθειες για την οικοδόμηση μονοπατιών απασχόλησης για τους νέους και για τη μείωση της νεανικής ανεργίας, μαζί με αποφασιστική δράση για την

κάλυψη του χάσματος μεταξύ των φύλων στην απασχόληση, την ανεργία και τις αμοιβές

- Δημιουργία συμπεριληπτικών αγορών εργασίας για τους λιγότερο ευνοημένους ανθρώπους
- Βελτίωση στην αντιστοίχιση (matching) μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης εργασίας
- Επέκταση της επένδυσης στο ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω της δια βίου μάθησης
- Προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στις νέες απαιτήσεις για δεξιότητες στην αγορά εργασίας.

Η Επιτροπή ζήτησε από τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν προσαρμοσμένα σχέδια δράσης για την υποστήριξη της αναζήτησης εργασίας και κατάλληλων προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Γι' αυτόν το λόγο, διακηρύχθηκε ότι τα κράτη μέλη θα μπορούν να δέχονται χρηματοδοτική υποστήριξη από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

Μέτρα για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και την κινητικότητα

Εδώ οι προτεραιότητες του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για τη Νεολαία είναι:

- Η μείωση του αριθμού όσων εγκαταλείπουν πρόωρα τη σχολική εκπαίδευση
- Η διεύρυνση της πρόσβασης σε προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης της μαθητείας και της εκπαίδευσης στην επιχειρηματικότητα
- Ο καθορισμός ενός κοινού Ευρωπαϊκού πλαισίου (European Qualifications Framework) για να γίνουν πιο διαφανή τα επιμέρους εθνικά πλαίσια προσόντων (national qualification frameworks)
- Η αντιμετώπιση της πρόκλησης της άτυπης και μη τυπικής μάθησης
- Η εφαρμογή της απόφασης της ΕΕ για το Europass
- Η ανάπτυξη ενός Youthpass.

Μέτρα για τη συμφιλίωση μεταξύ οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής

Προκειμένου να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικότερα τα προβλήματα που πηγάζουν από τη δημογραφική γήρανση της Ευρώπης και τον χαμηλό αριθμό γεννήσεων, η Επιτροπή θεώρησε ότι απαιτείται μια καλύτερη ισορροπία μεταξύ της εργασίας και της προσωπικής και οικογενειακής ζωής και ενθάρρυνε τα κράτη μέλη:

- Να φροντίσουν για επαρκή και ποιοτική προσχολική αγωγή και φροντίδα για τα εξαρτημένα μέλη της οικογένειας
- Να αναπτύξουν νέες μορφές οργάνωσης της εργασίας, όπως την τηλε-εργασία, αλλά και τις άδειες μητρότητας και τις γονεϊκές άδειες.

Χρηματοδοτική υποστήριξη των προγραμμάτων συμμετοχής των νέων στη δημοκρατική ζωή

Η Επιτροπή ανακοίνωσε ότι οι δράσεις πολιτικής που στοχεύουν στους νέους θα πρέπει να συνοδεύονται από προγράμματα χρηματοδοτικής υποστήριξης που

ενθαρρύνουν τους νέους να γίνουν ενεργοί πολίτες. Τέτοια προγράμματα χρηματοδοτούνται από τα εξής ταμεία και χρηματοδοτικά εργαλεία:

- Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
- Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
- Πρόγραμμα Erasmus+ (το ενσωματωμένο σ' αυτό Πρόγραμμα Δια Βίου Μάθησης)
- Πρόγραμμα «Πολίτες για την Ευρώπη»
- Ερευνητικό Πρόγραμμα Marie Curie

Συμμετοχή των νέων

Τέλος, όσον αφορά το ίδιο το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μαρτίου 2005 έδωσε έμφαση στην ανάγκη της διαβούλευσης με τους νέους και τις οργανώσεις νεολαίας πριν τον σχεδιασμό των Εθνικών Προγραμμάτων Μεταρρυθμίσεων, που προέβλεπε η Στρατηγική της Λισσαβόνας, αλλά και για δράσεις παρακολούθησης (follow-up actions). Σε κάθε περίπτωση, τα Εθνικά Συμβούλια Νεολαίας (στα κράτη μέλη όπου υπάρχουν και λειτουργούν) θα πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνουν μέρος στη διαβούλευση και να γνωμοδοτούν.

3^η ΔΙΑΛΕΞΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑΣ: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΟΛΑΙΑ: ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΚΑΙ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ (2009)

Τον Απρίλιο 2009 η Επιτροπή παρουσίασε το πρώτο κείμενο Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για τη Νεολαία με μια ανακοίνωση με τίτλο «Μια στρατηγική της ΕΕ για τη νεολαία – Επένδυση και ενδυνάμωση» και υπότιτλο «Μια ανανεωμένη ανοιχτή μέθοδος συντονισμού για την αντιμετώπιση των προκλήσεων και των ευκαιριών της νεολαίας». Αυτό το κείμενο ενσωμάτωσε, για πρώτη φορά, όλες τις λίγο-πολύ διάσπαρτες έως τότε προτάσεις πολιτικής και μέτρων εφαρμογής σε εθνικό επίπεδο σε μια συνεκτική, μακροπρόθεσμη στρατηγική (2010-2018) διαιρεμένη σε άξονες και τομείς δράσης.

Το κείμενο απηχεί ένα επίπεδο υψηλής πολιτικής φιλοδοξίας εν μέσω της οικονομικής κρίσης, η οποία είχε ήδη ενσκήψει και στην Ευρώπη το 2009. Προκειμένου να διαμορφώσει η ΕΕ ευνοϊκές συνθήκες υπό τις οποίες οι νέοι θα μπορούσαν να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους, να αξιοποιήσουν το δυναμικό τους, να συμμετάσχουν δυναμικά στην κοινωνία και να αναλάβουν ενεργητικότερο ρόλο στην οικοδόμηση της ΕΕ, η Επιτροπή πρότεινε μια νέα, ισχυρότερη Ανοιχτή Μέθοδο Συντονισμού (ΑΜΣ), η οποία να είναι πιο ευέλικτη και απλουστευμένη ως προς τις διαδικασίες υποβολής αναφοράς και να ενισχύει τις σχέσεις με τους τομείς πολιτικής που καλύπτει το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία, το οποίο έχει ενσωματώσει την Ευρωπαϊκή Πολιτική Νεολαίας στη Στρατηγική της Λισαβόνας για την Απασχόληση και την Ανάπτυξη. Επίσης, η Επιτροπή υιοθέτησε μια διατομεακή προσέγγιση προκειμένου να εντάξει καλύτερα ορισμένες βραχυπρόθεσμες δράσεις σε μια μακροχρόνια προσπάθεια για την ενδυνάμωση των νέων.

Ύστερα από εκτεταμένες διαβουλεύσεις σε όλη την Ευρώπη, διαπιστώθηκε ότι οι πρωταρχικές ανησυχίες των νέων αφορούν την εκπαίδευση, την απασχόληση, την κοινωνική ένταξη και την υγεία και ότι δυσκολίες όσον αφορά την εκπαίδευση, την απασχόληση, την ένταξη και την υγεία, σε συνδυασμό με προβλήματα οικονομικής φύσης ή προβλήματα που αφορούν τη στέγαση ή τις μεταφορές, δεν επιτρέπουν στους νέους να κατακτήσουν την αυτονομία τους, δηλαδή να αποκτήσουν τους πόρους και τις ικανότητες να διαχειρίζονται τη ζωή τους, να συμμετέχουν πλήρως στην κοινωνία και να λαμβάνουν ανεξάρτητες αποφάσεις. Συνεπώς, η Στρατηγική «Επένδυση και Ενδυνάμωση» στόχευσε στη δυνατότητα των νέων να αξιοποιήσουν ευκαιρίες όπως η συμμετοχή στην κοινωνία των πολιτών και στον πολιτικό βίο, ο εθελοντισμός, η δημιουργικότητα, η επιχειρηματικότητα και ο αθλητισμός.

Η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού (ΑΜΣ) στο πεδίο της νεολαίας, σύμφωνα με τη Στρατηγική «Επένδυση και Ενδυνάμωση»

Η αρχική διαπίστωση της Επιτροπής είναι πως η διακρατική συνεργασία στο πεδίο της νεολαίας (Ευρωπαϊκή Πολιτική Νεολαίας) αποτελεί ένα καλά διαρθρωμένο και ανεπτυγμένο πεδίο πολιτικής της ΕΕ, το οποίο αναπτύχθηκε με τη Λευκή Βίβλο του 2001 και βασίζεται σήμερα σε τρεις άξονες:

- ενεργός ρόλος των νέων ως πολιτών μέσω της ΑΜΣ με τέσσερις προτεραιότητες (συμμετοχή, ενημέρωση, εθελοντισμός και καλύτερη γνώση των νέων), κοινοί στόχοι, εκθέσεις των κρατών μελών και διαρθρωμένος διάλογος με τους νέους·
- κοινωνική και επαγγελματική ένταξη μέσω της εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για τη Νεολαία στο πλαίσιο της Στρατηγικής της Λισαβόνας, με τρεις προτεραιότητες (απασχόληση/κοινωνική ένταξη, εκπαίδευση/κατάρτιση, συνδυασμός επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής)·
- ενσωμάτωση των νέων σε όλες τις επιμέρους τομεακές πολιτικές (όπως η καταπολέμηση των διακρίσεων και η υγεία).

Συνολικά, στην πρώτη αυτή Στρατηγική της ΕΕ για τη Νεολαία, η ΑΜΣ συνεχίζει να θεωρείται κατάλληλο εργαλείο για συνεργασία και οι προτεραιότητές της εξακολουθούν να είναι επίκαιρες, καθώς έχει εμπνεύσει νομοθεσία ή στρατηγικές για τους νέους σε εθνικό επίπεδο και περισσότερα κράτη μέλη προβλέπουν τη συμμετοχή ενώσεων νέων στη διαδικασία τους για τη χάραξη πολιτικής. Ωστόσο, αυτή η μέθοδος διακυβέρνησης δεν αποδείχθηκε πάντα αποτελεσματική και ικανή να αποφέρει αποτελέσματα, καθώς δεν είναι αρκετά συντονισμένη για να αντιμετωπίσει όλες τις προκλήσεις.

Μια διατομεακή προσέγγιση

Η Στρατηγική διαπιστώνει συναίνεση για ενισχυμένη διατομεακή προσέγγιση. Σύμφωνα με αυτό το βασικό κείμενο, το φάσμα των θεμάτων που επηρεάζουν τους νέους απαιτεί διατομεακές προσεγγίσεις πολιτικής σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Η πολιτική για τη νεολαία δεν μπορεί να προχωρήσει χωρίς αποτελεσματικό συντονισμό με άλλους τομείς. Οι πολιτικές για τους νέους μπορούν, από τη μεριά τους, να επιφέρουν αποτελέσματα σε τομείς όπως οι πολιτικές για το παιδί και την οικογένεια, την εκπαίδευση, την ισότητα των φύλων, την απασχόληση, τη στέγαση και την υγειονομική περίθαλψη.

Η Επιτροπή κάλεσε τα κράτη μέλη να εξετάσουν τη δυνατότητα να εφαρμόσουν σε εθνικό επίπεδο τη χάραξη διατομεακής πολιτικής. Η διατομεακή συνεργασία πρέπει επίσης να αναπτυχθεί με τοπικούς και περιφερειακούς παράγοντες, οι οποίοι διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην υλοποίηση των στρατηγικών για τη νεολαία. Το Συμβούλιο της ΕΕ κλήθηκε να εξετάσει το ενδεχόμενο να θεσπίσει συνεργασία μεταξύ των διαφόρων σχηματισμών του Συμβουλίου και η ίδια η Επιτροπή αυτοδεσμεύθηκε να ενισχύσει τον εσωτερικό συντονισμό της μέσω διύπηρεσιακών ομάδων.

Διαρθρωμένος διάλογος με τη νεολαία

Η Στρατηγική θεώρησε πως ο διαρθρωμένος διάλογος (structured dialogue) με τους νέους πρέπει να μπορεί να οργανώνεται καλύτερα και να διευκολύνει περισσότερο την προσέγγιση της μη οργανωμένης νεολαίας, ιδιαίτερα των νέων με τις λιγότερες ευκαιρίες. «Διαρθρωμένος διάλογος» σημαίνει κατ' αρχήν διάλογος με τους νέους που δεν γίνεται περιστασιακά ή ευκαιριακά (ad hoc), αλλά σε τακτή βάση και με βάση μια κοινά αποδεκτή μεθοδολογία και πρωτόκολλα διαβούλευσης.

Ο διαρθρωμένος διάλογος είναι εξαιρετικά σημαντικό να αναπτυχθεί σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων (ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό/τοπικό) καθώς από αυτόν εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η αποτελεσματική υλοποίηση της Στρατηγικής. Στο πλαίσιο των εθνικών τους πολιτικών για τη νεολαία, τα κράτη μέλη κλήθηκαν από την Επιτροπή να διοργανώσουν ένα κύκλο μόνιμου και τακτικού διαλόγου με τους νέους, σε ετήσια βάση, ο οποίος μπορεί να περιλαμβάνει θέματα που αφορούν την ΕΕ. Κρίθηκε σημαντικό να αναδομηθεί ριζικά ο διαρθρωμένος διάλογος με τους νέους με τη συμμετοχή των τοπικών, περιφερειακών και εθνικών συμβουλίων νέων, καθώς και με τη συμμετοχή μη οργανωμένων νέων.

Για την ουσιαστική υποβοήθηση του διαρθρωμένου διαλόγου, προτάθηκαν δύο διαδικασίες αλληλοδιδασχής (peer learning) μεταξύ των κρατών μελών: τα «σεμινάρια υψηλού επιπέδου» σε πολιτικό επίπεδο, με τη συμμετοχή πολιτικών αξιωματούχων (π.χ. γενικών γραμματέων νεολαίας) εκεί όπου η πολιτική συνεργασία θεωρείται ουσιαστική, και με τη «δημιουργία ομάδων» σε διοικητικό/τεχνικό επίπεδο, με εμπειρογνώμονες της δημόσιας διοίκησης εκεί όπου θεωρείται ότι απαιτείται τεχνική εμπειρογνωμοσύνη. Τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders) θα πρέπει να συμμετέχουν σε αυτές τις δραστηριότητες αλληλοδιδασχής.

Τέλος, ο διαρθρωμένος διάλογος θα πρέπει να υποστηρίζεται από καλύτερη γνώση των δεδομένων, η οποία αποτελεί προαπαιτούμενο οποιασδήποτε ορθής πολιτικής. Στα πλαίσια αυτά, η Επιτροπή κάλεσε την Ευρωπαϊκή Στατιστική Αρχή (Eurostat) να συντάσσει τακτικά Ευρωβαρόμετρα για τη νεολαία και τα κράτη μέλη να χρησιμοποιούν σε μόνιμη βάση τις τριετείς εκθέσεις της Επιτροπής και της Eurostat για τη Νεολαία στην Ευρώπη (Youth Reports), οι οποίες συγκεντρώνουν περιοδικά σε ένα κείμενο όλα τα συναφή δεδομένα για τους νέους της Ευρώπης. Επίσης, με αυτήν τη φιλοσοφία, η Επιτροπή πρότεινε να καταρτιστεί πίνακας των υφιστάμενων δεικτών (indicators) και των κριτηρίων συγκριτικής αξιολόγησης (benchmarking parameters) όσον αφορά τη νεολαία στην εκπαίδευση, την απασχόληση, την κοινωνική ένταξη και την υγεία, όπως επίσης να συγκροτηθεί μια ομάδα εργασίας στην Επιτροπή για να συζητήσει τους πιθανούς ποιοτικούς δείκτες για τις προτεραιότητες που αφορούν τη συμμετοχή, τον εθελοντισμό, τη δημιουργικότητα και τη νεολαία στον κόσμο, καθώς και για τους νέους που δεν βρίσκονται στην εκπαίδευση, σε απασχόληση ή σε κατάρτιση.

Στόχοι, άξονες και τομείς δράσης της Στρατηγικής «Επένδυση και Ενδυνάμωση»

Η Στρατηγική βασίζεται σε μια διττή προσέγγιση:

- Επένδυση στη νεολαία: διάθεση περισσότερων πόρων για την ανάπτυξη τομέων πολιτικής που επηρεάζουν τους νέους στην καθημερινή τους ζωή και βελτιώνουν τις συνθήκες ζωής τους.
- Ενδυνάμωση της νεολαίας: προαγωγή του δυναμικού των νέων για την ανανέωση της κοινωνίας και τη συμβολή στις αξίες και τους στόχους της ΕΕ.

Η δομή της Στρατηγικής είναι ως εξής. Η Στρατηγική περιέχει τρεις πρωταρχικούς και αλληλένδετους στόχους:

- δημιουργία περισσότερων ευκαιριών για τους νέους στην εκπαίδευση και την απασχόληση
- βελτίωση της πρόσβασης και πλήρης συμμετοχή όλων των νέων στην κοινωνία
- προαγωγή της κατανόησης και της αμοιβαίας αλληλεγγύης μεταξύ της κοινωνίας και των νέων

Στο πλαίσιο κάθε στόχου, προτείνονται δύο έως τρεις «τομείς δράσης» με επιμέρους στόχους. Σε κάθε τομέα δράσης υπάρχει ένας κατάλογος πιθανών ειδικών δράσεων που μπορούν να υλοποιήσουν τόσο τα κράτη μέλη (κυρίως) όσο και η Επιτροπή. Οι προκλήσεις και οι ευκαιρίες που αντιμετωπίζουν οι σημερινοί νέοι θα αξιολογούνται σε τακτική βάση και θα ταξινομούνται από την Επιτροπή κατά σειρά προτεραιότητας ανά τριετία για να διασφαλίζεται ότι υπάρχει ευελιξία και ότι οι τομείς δράσης αντανακλούν τις μεταβαλλόμενες ανάγκες των νεότερων γενεών.

Στόχος 1 «Δημιουργία περισσότερων ευκαιριών για τη νεολαία»

Τομέας δράσης 1 – Εκπαίδευση

Εδώ δίνεται κυρίως έμφαση στην ανεπίσημη εκπαίδευση (informal learning) των νέων, η οποία αποτελεί συμπλήρωμα των επίσημων συστημάτων εκπαίδευσης (formal learning) και πρέπει να υποστηριχθεί ούτως ώστε να συμβάλει στη διά βίου μάθηση στην Ευρώπη, με την αναβάθμιση της ποιότητάς της, την αναγνώριση των αποτελεσμάτων της και την καλύτερη ενσωμάτωσή της στην επίσημη εκπαίδευση. Όπως αναφέρει η Στρατηγική, «Η ενίσχυση της επίσημης εκπαίδευσης αποτελεί βασική προτεραιότητα, αλλά οι δεξιότητες μπορούν να αποκτώνται εκτός των αιθουσών διδασκαλίας, με τη διοργάνωση δραστηριοτήτων για νέους και με τη χρήση νέων τεχνολογιών».

Έτσι, τα κράτη μέλη καλούνται ιδίως να αναπτύξουν ευκαιρίες για ανεπίσημη μάθηση, να χρησιμοποιήσουν πλήρως το φάσμα των εργαλείων που δημιουργήθηκαν σε επίπεδο ΕΕ για την επικύρωση των προσόντων και την αναγνώριση των τίτλων (Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων – European Qualifications Framework) και να παρέχουν στους νέους ποιοτικές υπηρεσίες προσανατολισμού και παροχής συμβουλών.

Τομέας δράσης 2 – Απασχόληση

Δεδομένου ότι η διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας και σε ποιοτική απασχόληση αποτελεί βασική προτεραιότητα της Στρατηγικής της Λισαβόνας για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση και του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για τη Νεολαία, εδώ γίνεται η σαφής σύνδεση μεταξύ του Ευρωπαϊκού μοντέλου flexicurity (ευελιξία με ασφάλεια) και τη δράση της ΕΕ στο πλαίσιο της πολιτικής για την απασχόληση των νέων. Η Στρατηγική ορίζει σαφώς ότι αυτή η δράση πρέπει να συντονιστεί με βάση τα τέσσερα συστατικά στοιχεία της «ευελιξίας με ασφάλεια», που έχουμε δει, ώστε να διευκολυνθεί η μετάβαση από το σχολείο στην εργασία ή από την αργία και την ανεργία στην εργασία, καθώς και ότι πρέπει να γίνει καλύτερη αντιστοίχιση δεξιοτήτων και αναγκών βραχυπρόθεσμα και καλύτερη μακροπρόθεσμη πρόβλεψη της ανάγκης δεξιοτήτων και για να γίνει αυτό, θα πρέπει να αυξηθούν και να βελτιωθούν οι επενδύσεις στα κράτη μέλη στην εξασφάλιση των κατάλληλων δεξιοτήτων για τα επαγγέλματα για τα οποία υπάρχει ζήτηση στην αγορά εργασίας.

Σύμφωνα με τη Στρατηγική, «Οι περίοδοι μετάβασης των νέων από την εκπαίδευση στην απασχόληση έχουν γίνει πολύ μεγαλύτερες και πολύπλοκες. Η ανεργία των νέων είναι κατά μέσο όρο τουλάχιστον διπλάσια από ό,τι για το σύνολο του εργατικού δυναμικού» και «Η ανεργία των νέων είναι συχνά αποτέλεσμα της έλλειψης δεξιοτήτων ή της αναντιστοιχίας των δεξιοτήτων. Χρειάζονται συστήματα προσανατολισμού και παροχής συμβουλών σχετικά με τις διάφορες δυνατότητες απόκτησης προσόντων και τις μελλοντικές ευκαιρίες απασχόλησης». Γι' αυτό καλούνται τα κράτη μέλη ιδίως να αναπτύξουν υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού και παροχής συμβουλών, να προαγάγουν την ποιοτική μαθητεία στο πλαίσιο των προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και/ή απασχόλησης και να βελτιώσουν τις υπηρεσίες παιδικής φροντίδας, ούτως ώστε να συμβάλουν στο συνδυασμό επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής των νέων ενηλίκων.

Στόχος 2 «Βελτίωση της πρόσβασης και πλήρης συμμετοχή όλων των νέων στην κοινωνία»

Τομέας δράσης 5 – Συμμετοχή

Εδώ η Στρατηγική εκκινεί από τη διαπίστωση ότι «Η πλήρης συμμετοχή των νέων στην κοινωνία των πολιτικών και στον πολιτικό βίο αποτελεί όλο και μεγαλύτερη πρόκληση, εξαιτίας του χάσματος μεταξύ των νέων και των θεσμών». Ο στόχος που τίθεται σ' αυτόν τον τομέα δράσης είναι να διασφαλιστεί η πλήρης συμμετοχή των νέων στην κοινωνία, με την αύξηση της συμμετοχής των νέων στην πολιτική ζωή των τοπικών κοινοτήτων και στην αντιπροσωπευτική δημοκρατία, με την υποστήριξη των οργανώσεων νέων καθώς και διαφόρων μορφών «εκμάθησης της συμμετοχής», με την ενθάρρυνση της συμμετοχής των μη οργανωμένων νέων και με την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών ενημέρωσης.

Η στόχευση στην πολιτότητα (citizenship) των νέων ωθεί την Επιτροπή να καλέσει τα κράτη μέλη να υποστηρίξουν περαιτέρω με πολιτικά και οικονομικά μέσα τις οργανώσεις νέων, καθώς και τα εθνικά και τοπικά συμβούλια νέων, να προωθήσουν την ηλεκτρονική δημοκρατία (e-democracy) για να προσεγγίσουν περισσότερους μη οργανωμένους νέους και να αναπτύξουν περαιτέρω ευκαιρίες για διάλογο μεταξύ των ευρωπαϊκών/εθνικών θεσμικών οργάνων και των νέων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα υποστηρίξει αυτές τις προσπάθειες μέσω της ενεργοποίησης και του εμπλουτισμού της Ευρωπαϊκής Δικτυακής Πύλης για τους Νέους (European Youth Portal).

Στόχος 3 «Προαγωγή της αμοιβαίας κατανόησης και της αλληλεγγύης μεταξύ της κοινωνίας και των νέων»

Τομέας δράσης 7 – Εθελοντισμός

Ο τομέας πολιτικής στον οποίο καινοτομεί η Στρατηγική «Επένδυση και Ενδυνάμωση» είναι αναμφισβήτητα αυτός του εθελοντισμού, ο οποίος κάνει δυναμική εμφάνιση ως προκρινόμενη μορφή δράσης για τους νέους της Ευρώπης. Πράγματι, η Επιτροπή θεωρεί τον εθελοντισμό κλειδί για την έκφραση αλληλεγγύης προς το κοινωνικό σύνολο και ιδιαίτερα σημαντικό για τους νέους καθώς αποτελεί ταυτόχρονα μέσο ατομικής ανάπτυξης, μαθησιακής κινητικότητας, ανταγωνιστικότητας, κοινωνικής συνοχής και ανάπτυξης της πολιτότητάς τους.

Συνεπώς, ο στόχος πολιτικής εδώ είναι η υποστήριξη των νέων εθελοντών με την ανάπτυξη περισσότερων ευκαιριών για εθελοντισμό των νέων και με τη διευκόλυνση του εθελοντισμού δια της άρσης των εμποδίων και δια της ευαισθητοποίησης σχετικά με την αξία του εθελοντισμού. Κομβικό σημείο ολόκληρης της Στρατηγικής αποτελεί η επίσημη αναγνώριση από την ΕΕ του εθελοντισμού ως σημαντικής μορφής ανεπίσημης εκπαίδευσης (informal learning) και εξ αυτού του λόγου, η πολιτική και χρηματοδοτική υποστήριξη της ενίσχυσης της διασυνοριακής κινητικότητας των νέων εθελοντών στην Ευρώπη. Γι' αυτό, τα κράτη μέλη της ΕΕ καλούνται ιδίως να προωθήσουν την αναγνώριση των προσόντων μέσω του Europass και του Youthpass και να εξετάσουν τρόπους για την καλύτερη προστασία των δικαιωμάτων των εθελοντών και για τη διασφάλιση της ποιότητας του εθελοντισμού.

4^η ΔΙΑΛΕΞΗ

ΜΙΑ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρήγγειλε μια εξωτερική αξιολόγηση για την αποτελεσματικότητα της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Νεολαίας. Από αυτήν την έκθεση αξιολόγησης, που έγινε από μια εταιρεία συμβουλευτικής κατόπιν ανοιχτής διαγωνιστικής διαδικασίας και εκτενούς διαβούλευσης με οργανώσεις νεολαίας και με κυβερνητικές δομές υπεύθυνες για τη νεολαία ανά τα κράτη μέλη, μπορούμε να αποκομίσουμε σημαντικά συμπεράσματα σχετικά με τα δυνατά και τα αδύναμα σημεία της συγκεκριμένης Ευρωπαϊκής πολιτικής.

Τα δυνατά σημεία της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Νεολαίας

Το πιο δυνατό σημείο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Νεολαίας είναι αναμφισβήτητο η ίδια της η ύπαρξη. Αν δεν υπήρχε, όχι μόνο η πρωταρχική, αλλά το σύνολο της αρμοδιότητας θα παρέμενε στα χέρια των κρατών μελών, χωρίς κανένα κίνητρο για συντονισμό των επιμέρους εθνικών πολιτικών με κοινή στοχοθεσία και κοινή μέθοδο διακυβέρνησης σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτό θα έφερνε, με σιγουριά, πολύ χαμηλότερη πρόοδο στη συγκεκριμένη πολιτική υπέρ των νέων της Ευρώπης και χειρότερη ποιότητα πολιτικών συνολικά.

Η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού (ΑΜΣ) είναι ένα από τα κύρια σημεία με τα οποία ασχολείται η έκθεση αξιολόγησης. Θεωρείται ως μια καλή πλατφόρμα ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών και αμοιβαίας μάθησης (mutual learning) μεταξύ, όχι μόνο των κυβερνήσεων των κρατών μελών, αλλά και γενικότερα όλων των διακυβευματούχων (stakeholders) της πολιτικής νεολαίας ανά την Ευρώπη, σε όλα τα επίπεδα (ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό/τοπικό). Πιο συγκεκριμένα, ο κύκλος συντονισμού των εθνικών πολιτικών που εκτυλίσσεται στα πλαίσια της ΑΜΣ έχει συνεισφέρει στην υψηλότερη αναγνωρισιμότητα των προβλημάτων των νέων όλης της Ευρώπης και σε καλύτερη γνώση σχετικά με τις συνθήκες ζωής τους, τις αξίες και τις εμπειρίες τους. Η ανταλλαγή καλών αλλά και κακών πρακτικών έχει, σε κάποιο βαθμό, συνεισφέρει στην παροχή μοντέλων ή μαθημάτων για τους διακυβευματούχους σε όλη την ΕΕ και έχει κυρίως βοηθήσει στη σημαντική διάχυση των καλών πρακτικών που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη.

Επίσης, η ΑΜΣ έχει τονώσει τον διάλογο και τη διαβούλευση σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Νεολαίας έχει αναπτυχθεί ως ένα φόρουμ για πολιτικές ικανό να κινητοποιεί πραγματικά τους διακυβευματούχους και να τους εμπλέξει σε συνεργασία και διάλογο μεταξύ τους, όπως επίσης έχει τονώσει τον θεσμικό διάλογο σε θέματα νεολαίας μεταξύ του Συμβουλίου της ΕΕ, της Επιτροπής και των οργανώσεων νέων (κυρίως των Εθνικών Συμβουλίων Νεολαίας και του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Νεολαίας). Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι νέοι έχουν αποκτήσει μεγαλύτερη επιρροή στη χάραξη και στον συντονισμό πολιτικών που τους αφορούν σε επίπεδο ΕΕ. Αυτό φαίνεται κυρίως απ' την ανάπτυξη τακτών και διαρθρωμένων διαλόγων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Νεολαίας, καθώς και το στήσιμο δικτύων μεταξύ των νέων, των οργανώσεων νέων και των υπεύθυνων πολιτικής για τη νεολαία, την εμπλοκή των νέων και των οργανώσεων νεολαίας σε συγκεκριμένες διαδικασίες διαβούλευσης, τις τακτικές συναντήσεις μεταξύ εθνικών εμπειρογνομόνων σε θέματα νεολαίας και τις εκδηλώσεις νεολαίας (youth events) των εξάμηνων προεδριών του Συμβουλίου της ΕΕ.

Επίσης, η Ευρωπαϊκή Πολιτική Νεολαίας έχει συνεισφέρει στη θεμελίωση μιας ενισχυμένης πολιτικής για τη νεολαία και στην κατάρτιση σχεδίων δράσης σε εθνικό επίπεδο. Ως τέτοια, η Ευρωπαϊκή Πολιτική Νεολαίας έχει μια δύναμη επιρροής και έχει λειτουργήσει ως διευκολυντής και υποστηρικτής εθνικών πολιτικών νεολαίας. Το Ευρωπαϊκό πλαίσιο πολιτικής έχει παίξει σημαντικό ρόλο σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, ιδίως όσον αφορά την ορατότητα και τη σημασία των πολιτικών νεολαίας καθώς και του διατομεακού τους χαρακτήρα.

Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Νεολαίας έχει βασικά διασφαλίσει ότι οι πολιτικές νεολαίας συντονίζονται σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, σε πολιτικό επίπεδο μέσω των βασικών της κειμένων (τη Λευκή Βίβλο για τη Νεολαία, το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία και τα διαδοχικά κείμενα Στρατηγικής για τη νεολαία) και γενικότερα μέσω των θεματικών που αφορούν τη νεολαία και που αναπτύσσονται στα πλαίσια της ΑΜΣ, ενώ σε οικονομικό επίπεδο μέσω του Ευρωπαϊκού προϋπολογισμού που διατίθεται σε προγράμματα που αφορούν τη νεολαία.

Τέλος, η Ευρωπαϊκή Πολιτική Νεολαίας έχει συνεισφέρει στην ενσωμάτωση της διάστασης της νεολαίας στις Ευρωπαϊκές πολιτικές γενικώς, καθώς η πολιτική νεολαίας είναι πια μέρος του πολιτικού πλαισίου της ΕΕ και ειδικότερα είναι ένα μείζον μέρος της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής δια της Στρατηγικής της Λισσαβόνας. Κατ' αυτόν τον τρόπο έχει επιτευχθεί σε σημαντικό βαθμό η ενσωμάτωση (mainstreaming) της νεολαίας στους διάφορους κύκλους πολιτικών της ΕΕ. Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Νεολαίας έχει βοηθήσει στον εντοπισμό προτεραιοτήτων πολιτικής (βελτίωση της ενεργού πολιτότητας των νέων, της εκπαίδευσης, κατάρτισης, κινητικότητας και της κοινωνικής και επαγγελματικής τους ένταξης) και έχει προωθήσει μια καλύτερη γνώση για τους νέους ανθρώπους και τις ανάγκες τους. Τέλος, έχει δώσει τη δυνατότητα να τεθεί ένα πρώτο πλαίσιο συνεργασίας ανάμεσα σε διαφορετικούς μεταξύ τους παίκτες που εμπλέκονται σε πολιτικές νεολαίας/διακυβευματούχους (κράτη μέλη, Ευρωπαϊκούς θεσμούς, κοινωνικούς εταίρους και οργανώσεις νέων) γύρω από τον άξονα της ΑΜΣ.

Τα αδύναμα σημεία της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Νεολαίας

A. Έλλειψη αντιπροσωπευτικότητας

Ένα από τα σημεία κριτικής της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Νεολαίας είναι ότι ο κύκλος διακρατικής συνεργασίας που αυτή έχει ανοίξει δεν διευκολύνει τη γνήσια αντιπροσώπευση των νέων. Ενώ η ΑΜΣ ενθαρρύνει αναμφίβολα τον διάλογο με νέους μέσω των συμβουλίων νεολαίας σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, δεν έχουν όλοι οι διακυβευματούχοι τις ίδιες ευκαιρίες να συνεισφέρουν, ή ακόμα και να συμμετάσχουν, στο διάλογο. Είναι χαρακτηριστικό ότι πολλές οργανώσεις νεολαίας θεωρούν ότι εκπροσωπούνται καλύτερα διαμέσου του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Νεολαίας (European Youth Forum) και όχι από τα τοπικά ή τα εθνικά συμβούλια νεολαίας. Επιπλέον, πολλοί διακυβευματούχοι αισθάνονται ότι εμπλέκονται πολύ εμμέσως (αν δεν εμπλέκονται και καθόλου) στη διατύπωση στόχων πολιτικής. Σταθερή πηγή κριτικής είναι το γεγονός ότι οι εθνικές διαβουλεύσεις με τις οργανώσεις νεολαίας συχνά δεν διαθέτουν δομή, συντονισμό και διαφάνεια, και η συνεισφορά (input) από παίκτες άλλων τομέων πολιτικής συχνά δεν είναι δυνατή λόγω ελλείψεων προσωπικού και πόρων.

B. Διαφορές μεταξύ κρατών μελών

Οι διαφορές που καταγράφονται μεταξύ των κρατών μελών δεν έχουν επαρκώς ληφθεί υπόψη στην ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Νεολαίας. Έτσι, συχνά η ετερογένεια των διαφόρων εθνικών πολιτικών νεολαίας μεταξύ των 27 κρατών μελών έχουν δυσχεράνει και τον σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών και σε ευρωπαϊκό επίπεδο καθώς εξ ανάγκης οι στόχοι παραμένουν πολύ γενικοί για να αποτελέσουν τον ελάχιστο κοινό παρονομαστή, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνει η παρακολούθηση και αξιολόγηση της προόδου στους στόχους πολιτικής σε επίπεδο ΕΕ συνολικά.

Γ. Δυσκολίες στην επικοινωνία

Τονίζεται η σημαντική γραφειοκρατία καθώς και η έλλειψη ομοιογένειας τόσο στις εθνικές εκθέσεις στο πεδίο της νεολαίας όσο και στις ίδιες τις μεθόδους συλλογής των δεδομένων που αφορούν τη νεολαία σε εθνικό επίπεδο.

Οι αδυναμίες ειδικότερα της Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού

Παρόλο που οι περισσότεροι διακυβευματούχοι αναγνωρίζουν τη συνεχιζόμενη σημασία της ΑΜΣ στο πεδίο της νεολαίας, πολλοί διατείνονται ότι θα έπρεπε οι στόχοι, οι προτεραιότητες και οι μέθοδοι εργασίας να διατυπώνονται με μεγαλύτερη σαφήνεια και περισσότερη προσπάθεια να καταβάλλεται για τη χρήση των υπαρχόντων προγραμμάτων και χρηματοδοτικών εργαλείων, όπως για παράδειγμα το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

Η ίδια η δομή των εργαλείων πολιτικής που προβλέπει η ΑΜΣ είναι πολύπλοκη και δεν είναι ξεκάθαρο, για παράδειγμα, πώς ακριβώς συνδέονται μεταξύ τους η ΑΜΣ, η Ευρωπαϊκή Βίβλος για τη Νεολαία, το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία και ο διαρθρωμένος διάλογος για τη νεολαία. Θα έπρεπε να υπάρχουν λιγότεροι στόχοι και προτεραιότητες και πιο ανεπτυγμένη διατομεακή προσέγγιση των πολιτικών που αφορούν τη νεολαία στα πλαίσια της ΑΜΣ. Ένας καλύτερος ορισμός των διαδικασιών και των δομών διαλόγου θα ήταν σκόπιμος ούτως ώστε να καταστήσει το ρόλο των διαφόρων εμπλεκόμενων σαφέστερο, όπως και τις περιστάσεις όπου απαιτείται να γίνονται οι παρεμβάσεις τους.

Γενικότερα, τα εργαλεία πολιτικής της ΑΜΣ γενικά εκτιμώνται ως κατάλληλα, ειδικότερα καθώς παρέχουν περισσότερες δυνατότητες για επαύξηση των διασυνδέσεων και της συγκρισιμότητας μεταξύ του πεδίου της νεολαίας και άλλων πεδίων πολιτικής, συνεισφέρουν στη βελτιωμένη συλλογή πληροφοριών, παρέχουν δυνατότητες για ανταλλαγή εμπειριών, καθορίζουν κοινές προτεραιότητες και διασφαλίζουν ένα πλαίσιο σταθερής συνεργασίας και προγραμματισμού για την επίτευξη κοινών ευρωπαϊκών στόχων και τέλος, επαυξάνουν την πολιτική ορατότητα των θεμάτων νεολαίας. Ωστόσο, πολλοί διακυβευματούχοι αισθάνονται επίσης ότι αυτά τα εργαλεία δεν έχουν αποδώσει το μέγιστο των δυνατοτήτων τους. Αποτελεί μια σημαντική πρόκληση η καλύτερη και πιο δομημένη ανάπτυξη της γνώσης για τη νεολαία καθώς και μια πιο δομημένη ανταλλαγή εμπειριών και μια βελτιωμένη παρακολούθηση των αποτελεσμάτων.

Κριτική έχει ασκηθεί κυρίως για τα ακόλουθα αδύναμα σημεία της ΑΜΣ:

- Υπάρχει κίνδυνος ότι η «αμοιβαία μάθηση» (peer-learning) της ΑΜΣ σημαίνει έμπρακτα μια αναζήτηση πολιτικών που για κάποια, πιο προχωρημένα, κράτη μέλη θα αντιπροσωπεύει ακόμα και μια εξασθένηση των εθνικών πολιτικών νεολαίας.

- Δεν υπάρχουν κατάλληλα εργαλεία για να ανταποκριθούν στην ετερογένεια που παρατηρείται τόσο στις δομές όσο και στο περιεχόμενο των εθνικών πολιτικών νεολαίας.
- Δεν έχει γίνει ακόμα επαρκής χρήση των πληροφοριών και δεδομένων που συλλέγονται στα πλαίσια της ΑΜΣ, επομένως ο διάλογος που διεξάγεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο δεν έχει ακόμα καταφέρει, σε σημαντικό βαθμό, να διεισδύσει στους επιμέρους εθνικούς διαλόγους.
- Οι περιορισμένες δυνατότητες για συνδυαστική ανάλυση δεδομένων δεν μας επιτρέπει τη συναγωγή ασφαλών συμπερασμάτων και τον ακριβή καθορισμό των μελλοντικών αναγκών.
- Τα ευρήματα και δεδομένα που γίνονται αποδεκτά κατά τη διαδικασία συλλογής πληροφοριών της ΑΜΣ συχνά είναι αμφιβόλου ποιότητας.
- Οι στόχοι της ΑΜΣ και η προτεραιοποίηση/εσωτερική τους ιεράρχηση είναι αρκετά ασαφείς και δεν υπάρχουν δείκτες για την παρακολούθηση ούτε εντοπίζονται οι παίκτες-κλειδί που είναι υπεύθυνοι σε κάθε στάδιο της διαδικασίας εφαρμογής.
- Συχνά, οι ίδιοι οι στόχοι μοιάζουν περισσότερο με μέσα για την επίτευξη στόχων, καθώς δεν είναι ποσοτικοί.
- Τα ερωτηματολόγια βάσει των οποίων συλλέγονται πληροφορίες στα πλαίσια της ΑΜΣ δεν είναι αρκετά διαφανή, δεν δημοσιεύονται σε όλα τα κράτη μέλη και δεν είναι ξεκάθαρο πώς θα αξιοποιηθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο.
- Τέλος, οι εθνικές δομές αρμόδιες για τη νεολαία συχνά έχουν πρόβλημα να παρακολουθήσουν τις ταχέως μεταβαλλόμενες εξελίξεις στους τομείς πολιτικής όπου εμπλέκεται η ΑΜΣ.